

L'escoltisme, educar fora de l'escola

SALOMÓ MARQUÈS

L'any 1907 el militar anglès Robert Baden Powell va dirigir un campament amb una vintena de nois a l'illa de Brownsea per experimentar, fruit de la seva experiència professional, les seves idees sobre l'educació en la ciutadania. El resultat positiu d'aquesta estada es va manifestar en el llibre *Scouting for Boys*, publicació que ben aviat es va traduir a força idiomes amb un notable èxit, especialment en ambients dedicats a l'educació de la joventut.¹ Pràcticament fins a la desena edició Baden Powell va modificar cada nova publicació del llibre.

NAIXEMENT D'UN MOVIMENT EDUCATIU, BEN AVIAT PRESENT A LES NOSTRES TERRES

Començava a caminar el moviment escolta, una institució dedicada a la formació de la infància i la joventut fora de l'escola. Ben aviat es va introduir a força països, també a casa nostra. A la segona dècada del passat segle xx ja era coneguda la presència de l'escoltisme a Catalunya (1912), a Mallorca (1913)² i al País Valencià (1912).³ Una presència que des del primer moment serà plural: hi haurà diversitat de propostes escoltes. Els dos aspectes més diferenciadors entre els grups escoltes

1. El 1968 es va publicar per primera vegada en català *Escoltisme per a nois*, Gustavo Gili, Barcelona. Anys més tard es va publicar una nova edició més ampliada a: BADEN POWELL, R., *Escoltisme per a nois*, Vic, Eumo Editorial, 2007. Pròlegs d'Antoni Tort i Salomó Marquès. Per a aquesta edició a «Textos Pedagògics» es va optar per l'edició adoptada pel moviment escolta internacional.

2. Pel que fa a l'escoltisme de les Illes llegiu CERDÀ, M., *L'escoltisme a Mallorca (1907-1995)*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1999; MARC, M. i SUREDA, B., *50 anys d'escoltisme a Mallorca, 1956-2006*, Binissalem, Di7 Edició, 2006.

3. Sobre l'escoltisme valencià llegiu CRUZ, J. I., *Escultismo, educación y tiempo libre. Historia del asociacionismo scout en Valencia (1912-1985)*, València, Institut Valencià de la Joventut, 1995.

varen ser l'opció confessional (grups escoltes aconfessionals o laics i d'altres confessionals) i l'opció política, és a dir, hi havia grups que quan se'ls inculcava l'amor a la pàtria es referien a Espanya, mentre que per a altres la pàtria era Catalunya. Els Exploradores de España i els Jovestels de Catalunya seran les dues versions que, el 1912, promouran l'escoltisme a Catalunya.

Cal recordar que ben aviat a Europa, també a Catalunya, s'establí una relació entre l'escoltisme i sectors d'escoles que promovien l'ensenyament actiu. Ja a la dècada dels anys 1920 i 1930 al nostre país hi hagué lligams interessants entre promotors d'escoles renovadores i patrocinadors de l'escoltisme. El creixement de l'escoltisme a països europeus s'agermanava amb les propostes pedagògiques que creixien a diferents països proposant nous estils d'ensenyament, deixant de banda l'escola tradicional, memorística... substituïnt-la per una escola activa, en contacte amb la natura, desvetllant l'interès a través d'un aprenentatge actiu.

Anys més tard, ja en època republicana i en plena guerra, el 14 de febrer de 1937, a Catalunya s'unificaren els diferents grups escoltes en la institució Minyons de Muntanya-Boy Scouts de Catalunya. El consell general estava format per un president i un seguit de comissaris, de llobatons, de minyons escoltes, de guies escoltes, d'escoltes marins, de formació de caps, de relacions internacionals, de secretaria general, de propaganda, un representant dels Amics Escoltes, un comissari de la vegueria de Barcelona, un comissari de la vegueria de fora de Barcelona i un comissari de la vegueria de Manresa.

Serà durant els anys republicans que les entitats d'escoltisme femení (Germanor de Noies Guies, Germanor de Guies Excursionistes i Germanor de Minyones de Muntanya) constituïren la Institució Catalana d'Escoltisme. El 1932 va néixer el primer agrupament femení catòlic, orientat per mossèn Antoni Batlle.

No és el moment d'explicar el naixement i difusió del moviment escolta abans i durant els anys republicans, en pau i en guerra. El que ens interessa destacar és la presència escolta els anys que segueixen, és a dir, la presència durant la dictadura de Franco. Amb moltes dificultats i algunes pressions polítiques els primers anys, aquest moviment educatiu va continuar present de manera molt minoritària i es va anar revifant a partir de la dècada dels cinquanta i no únicament sota el soplug de l'Església.

ALTERNATIVES A LES JOVENTUTS FRANQUISTES

El 1941 les noves lleis franquistes establiren el control de les associacions del país, exceptuant la Falange i les entitats religioses catòliques que tenien finalitats exclusivament religioses. Oficialment el monopoli de la formació de la joventut així com l'exclusiva de les acampades i les colònies quedava en mans del Frente de Juventudes. L'article 10 de la llei fundacional del Frente de Juventudes de 1940

establia que «todos los alumnos de los centros de primera y segunda enseñanza, oficial y privada, forman parte del Frente de Juventudes».⁴

L'any 1943 s'iniciaren les converses entre els Minyons de Muntanya i els Boy Scouts per reprendre les activitats. Mossèn Batlle, que ja havia treballat a l'escoltisme abans de la guerra, s'incorporà al consell general com a dirigent i consiliari dels agrupaments catòlics. A Girona aquell mateix any ja hi hagué un intent de recuperar l'escoltisme gràcies a Narcís Masó.⁵ Anys més tard seran seminaristes els que iniciaran l'escoltisme a Olot i Figueres el 1953.

Coneixem un primer cens de l'escoltisme a Catalunya de l'any 1948 en plena dictadura. Es parla de 12 agrupaments, 10 dels quals a la ciutat de Barcelona; per branques, els efectius es repartien entre 78 llobatons, 221 minyons escoltes i 152 guies escoltes. Total: 453.⁶ Les dades conegudes cinc anys més tard, el 1953, mostren un salt important. El nombre d'agrupaments s'havia triplicat: n'hi havia 36, 18 dels quals a Barcelona, amb un notable creixement fora de la capital. Alguns d'aquests grups escoltes naixeren sota l'empara de centres excursionistes, de parròquies amb l'empenta de vicaris joves.

Pel que fa al guiatge, l'escoltisme femení, el curs 1952-1953 la Germanor de Noies Guies comprenia només 4 agrupaments, tots de Barcelona (Congesta, Joan Maragall, Elisenda de Montcada i Santa Eulàlia) amb un total de 146 membres: 41 daines, 60 noies guies i 45 guies. A la segona meitat de la dècada dels cinquanta, amb les dades conegudes, queda patent un notable creixement. El curs 1957-1958 ja hi havia 12 agrupaments a Barcelona amb un total de 740 noies i 7 a la resta de Catalunya amb 272 noies.

L'escoltisme d'aquests primers anys tindrà un to relativament clandestí i majoritàriament confessional catòlic, gràcies a l'acció d'algunes parròquies i d'algunes escoles religioses (com els escolapis). En els bisbats de Vic i de Girona l'escoltisme va néixer a la dècada dels cinquanta a l'interior de l'Aspirantat de l'Acció Catòlica, que feia de tapadora del moviment, sense relació amb la Institució Catalana d'Escoltisme, entitat que no era del tot ben vista per l'episcopat.

En els primers anys de la dictadura en l'escoltisme català sobresurt la figura de mossèn Antoni Batlle. Ja durant la República havia fundat un parell d'agrupaments (el de Mare de Déu de Montserrat i el Congesta al col·legi de les Carmelites). El 20 de

4. BOE 7/12/1940.

5. Narcís Masó i Valentí (Girona 1890-1953) pedagog català adepte al moviment de l'escola activa. Impulsor de l'escoltisme a Catalunya i a Girona ja durant la República. Va contribuir a crear els Minyons de Muntanya. El 1930 formà part del nucli del Consell General de la Germanor i del 1934 al 1936 en va ser president. Membre d'Unió Democràtica, durant la dictadura estimulà de nou l'escoltisme a Girona.

6. BALCELLS, A. i SAMPER, G., *L'escoltisme català (1911-1978)*, Barcelona, Barcanova, 1993, p. 144.

juliol del 1936 havia pujat a la Pica d'Estats, on plantà una creu.⁷ Davant de la situació de violència del país, marxà a l'exili a Suïssa. El 1938 torna i es va instal·lar a Guipúscoa, ja en mans franquistes, i el 1939 tornà a la Barcelona ocupada. Ben aviat en el nou clima sociopolític, en plena dictadura, començà de manera clandestina les activitats escoltes i, a partir del 1943, promourà campaments a Siuret, Farga de Bebié, etc. No parerà de promoure l'escoltisme a Barcelona fins a la seva mort el 1955. Poques hores abans de morir havia estat nomenat consiliari diocesà de l'escoltisme.

Mossèn Batlle va ser un referent de l'escoltisme catòlic, sobretot barceloní, en els moments més durs de la dictadura franquista. En el llibre *Escrits de Mossèn Batlle* parla de la base espiritual de l'escoltisme en aquests termes: «És l'esperit de servei; o sigui, la disposició de fer una cosa pels altres. Cal que acceptem sempre i posem en moviment, en aquesta direcció, l'esperit inquiet i propi d'aquesta edat, que a la família, moltes vegades és cohibit o “despreciat” amb un rebuig. L'escoltisme no vol matar l'activitat contínua que té l'infant, dirigir-la i aprofitar-la en servei dels altres».⁸ El text és del 1954.

Els primers anys de l'escoltisme durant la dictadura, bona part dels grups de l'escoltisme catòlic català utilitzaren el *Llibre Verd* com eina bàsica de formació. Se nomenava així pel color de la coberta del llibre i el color de la branca o etapa de Minyons Escoltes.⁹ Més de 200 pàgines en les quals s'hi exposaven els principis bàsics, les diferents etapes de formació i els aspectes organitzatius. Han passat molts anys des que Falcó Certer va escriure el text introductor: «Aquest és precisament el motiu i el perquè et recomano que facis escoltisme. Perquè esdevinguis un home, tot un home, en el sentit més enlairat de la paraula. Solament així seràs feliç en la mesura que els mortals poden ésser feliços. I com més practiquis el bé, i millor compleixis els teus deures envers Déu i la Pàtria, i no oblidis que l'escoltisme és fer servei, tant més feliç seràs tu mateix».

En el *Llibre Verd* hi havia expressades molt clarament les idees de fons del moviment: «L'educació escolta s'orienta a quatre punts fonamentals: formació del caràcter; salut i vigor; arts manuals i enginy; servei al pròxim».

En general els agrupaments escoltes s'organitzaven en quatre etapes d'edats diferents. La primera era la de llobatós, que aplegava els nois a l'Estol i eren dirigits per l'Akela. El seu lema era «Tant com puc». I el text de la promesa: «Prometo fer

7. BUÏRA, M., *El relat de l'ascens a la Pica d'Estats* (pdf), edició de Minyons Escoltes i Guies de Catalunya, 2008 (Monogràfic núm. 7).

8. GALÍ, J. (Presentador), *Escrits de Mossèn Batlle*, Barcelona, Estela, p. 215; sobre mossèn Batlle llegiu BARBERÀ SUQUÉ, J., *Mossèn Antoni Batlle i Mestre (1888-1955)*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1996; SAMPER TRIEDÚ, G., *Dues vides entrelaçades. Biografies de Mossèn Batlle i de J. M. Batista i Roca*, (pdf), edició de Minyons Escoltes i Guies de Catalunya, 2008.

9. *Reglament de Minyons Escoltes*, 1950.

tot el que pugui per a ésser lleial a Déu, a la Pàtria i a la llei de l'Estol, i fer cada dia una bona obra».¹⁰

Seguien els Minyons (11 a 16 anys), que s'agrupaven a la Secció amb 3-4 patrulles formada per 6-7 nois cada una; es reunien al Cau i eren dirigits pel Cap i els Ajudants de Secció. El procés de creixement en l'etapa de minyons començava per la preparació de la promesa escolta a través de passar diferents proves establertes en el «carnet de proves». Incorporat ja de manera definitiva a l'escoltisme es continuava progressant mitjançant la superació de diferents proves de tots nivells i categories: religió, civisme, coneixença del moviment, salut i vigor, habilitat manual, observació, salvament, natura i orientació.¹¹

Les següents etapes les formaven la Jove Ruta, a partir dels 16 anys, i els més grans eren els Rovers, el Clan. Durant el curs, l'activitat de cada un dels col·lectius es concretava en reunions periòdiques en el local i les sortides, normalment a la muntanya, per acabar el curs amb el campament o amb alguna ruta pels Pirineus.

L'objectiu de creixement personal i col·lectiu estava ben pensat amb una progressió que s'iniciava amb la Promesa escolta que es feia públicament davant dels companys. Una llei que resumia en deu punts l'estil de ser escolta. Prèviament, el futur minyó havia hagut de superar un conjunt de proves adequades a la seva edat amb una pluralitat de temes: esperit escolta, civisme, coneixença del moviment, salut i vigor, religió, habilitat manual, observació, salvament, natura, coneixement del país, etc.

El carnet de proves servia de comprovant del progrés del futur minyó amb el testimoni del cap i dels ajudants de secció. A les primeres dècades del moviment en plena dictadura passar aquestes proves era un camí segur per desvetllar el sentit de servei i el coneixement del país, la seva història, la seva cultura, etc.; temes que en general no s'explicaven a les escoles.

ELS DEU ARTICLES DE LA LLEI ESCOLTA

Els deu articles de la Llei Escolta eren:

Cal confiar sempre en l'honor de l'Escolta.

L'Escolta és lleial a Déu i a la pàtria, als pares, caps, superiors i inferiors.

L'Escolta és útil i servicial, i cada dia farà una bona obra.

L'Escolta és amic de tothom i germà dels altres Escoltes.

L'Escolta és educat i cavallerós.

L'Escolta estima els animals i les plantes.

L'Escolta és disciplinat i obeeix els seus superiors.

10. *Carnet del llobatò*, Barcelona, Publicacions DDE, 1958.

11. *Carnet de proves*, Barcelona, DDE de Barcelona, 1960, p. 3-14.

L'Escolta està sempre de bon humor i somriu i xiula davant les dificultats.
 L'Escolta és treballador i previsor.
 L'Escolta és pur de pensament, paraula i obra.¹²

Una vegada incorporat al moviment Escolta per la Promesa es continuava progressant mitjançant tot un reguitzell de proves, badges, etc.; activitats adequades a l'edat que anaven desvetllant el creixement humà i l'esperit de servei i de solidaritat. El contingut de les proves era d'una notable varietat, algunes eren ampliació de les experimentades abans de fer la Promesa; d'altres eren ben noves com, per exemple, transmissió, expressió, estalvi. La lectura del contingut d'aquestes proves de la dècada dels anys cinquanta i seixanta del segle passat ben segur que sorprendran als joves lectors d'ara. De totes maneres la lectura d'alguns dels temes mostren la voluntat pedagògica d'avançar en un marc educatiu i sociopolític condicionat per la dictadura i la manca de llibertats. Uns exemples concrets: en les proves de civismes es demanava «Tenir una idea general de l'estructura geogràfica del país i de les etapes de la seva història». En l'apartat de salvament calia saber què cal fer en cas de desmai, cremades, brosses als ulls, hemorràgies nasals, etc. Altres proves de caràcter servicial: baixar una persona ferida d'una habitació plena de fum; baixar algú des d'un primer pis, per mitjà de cordes emprant el nus de cadira. En l'àmbit d'orientació i transmissió calia conèixer l'alfabet i els signes del Morse i emetre un missatge curt; redactar un telegrama; conèixer el codi de carreteres per a vianants i ciclistes, o «saber telefonar» en un país de postguerra, ja que els telèfons a casa eren una excepció, etc. Tot plegat afavoria el desvetllament humà dels joves que vivien en un clima social més aviat tancat i restret d'una dictadura.

Sobre les dificultats de practicar l'escoltisme arreu del país en aquells anys durs, un informe privat del 1951 ho explicava amb aquestes paraules:

Sólo quien vaya personalmente a España se podrá hacer cargo de las dificultades con que han de trabajar los *scoutsmaster* de Cataluña y Valencia. Dificultades de todo orden: desde la falta de locales apropiados, de recursos económicos,

12. *Carnet de proves*, Barcelona, DDE de Barcelona, 1960, p. 2, *Carnet de proves*, Barcelona, DDE de Barcelona, 1960, p. 2. La Llei de les Guies Sant Jordi era la següent: La Noia Guia estima la veritat i la viu, és lleial, és servicial, pensa primer en els altres. Germana de tots els escoltes, és oberta a tothom, és generosa i austera, protegeix la vida perquè ve de Déu, aprèn a obeir per saber col·laborar, estima l'esforç i no fa res a mitges, és treballadora i previsora, sap dominar-se per ser pura i alegre. DDE, 1972. Anys més tard, unificats Minyons escoltes i Guies Sant Jordi de Catalunya, aprovaren el 1979 la Llei Escolta i Guia: «Ens esforcem a merèixer confiança i fem confiança a tothom; vivim la nostra fe i respectem les conviccions dels altres; aprenem a ser útils i a fer servei; som germans de tothom i treballem per la Pau; som fidels al nostre país i ens sentim ciutadans del món; defensem la natura i protegim la vida; aprenem a viure en equip i tot ho fem entre tots; som decidits i afrontem les dificultats sense por; estimem el treball i volem fer bé les coses; aprenem a estimar i jugar net».

de tiempo para hacer reuniones (recuérdese que la jornada de trabajo es muy larga debido a que la mayor parte de la gente para obtener más ingresos y subvenir a las necesidades familiares, han de trabajar diez o más horas diarias). También influye mucho la falta de publicaciones y manuales técnicos.

El mateix informe parlava d'una certa tolerància per part del govern a l'hora de permetre la presència escolta, i insistia en els problemes que tenien que no eren només de tipus material, sinó sobretot d'una visió centralista i de poc respecte a la personalitat dels diferents grups que s'anaven formant.

El text de l'informe no podia ser més clar:

Es de esperar que, tarde o temprano, con reconocimiento oficial o sin él, el esculatismo reanudará sus actividades en toda España. Cada día se va difundiendo más el método Scout, mayormente entre los sacerdotes y educadores, y creemos que próximamente surgirán nuevos grupos, con lo cual se podrá pensar en la organización del esculatismo en España. Es muy posible que los diversos grupos o asociaciones se den cuenta de que las peculiaridades del país hacen imposible la existencia de una asociación única y centralizada en Madrid, y siguiendo las orientaciones dadas por el director del Bureau International dadas a conocer a través de unos artículos aparecidos últimamente en la revista *Jamboree*, se llegue a la Federación con carácter general, sistema ya utilizado como se ha dicho, por Cataluña y Valencia, únicas regiones donde hay actualmente esculatismo activo.¹³

Certament, a més de les prohibicions per part dels governadors civils provincials d'algunes activitats escoltes, alguns grups de la zona barcelonina varen ser escomesos per grups de la guàrdia de Franco o de la Falange. Un dels atacs més notables va ser a l'aplec de la branca de minyons amb més de 50 patrulles i més de 300 nois.¹⁴ Lentament la situació va anar millorant, sobretot a partir del Concordat de l'Estat espanyol amb la Santa Seu el 27 d'agost de 1953. També hi hagué durant aquest període tensions a l'interior de l'escoltisme de Catalunya entre alguns sectors aconfessionals i els confessionals.

PRESÈNCIA ESCOLA A MALLORCA I VALÈNCIA

A Mallorca l'escoltisme catòlic va aparèixer durant la dècada dels cinquanta amb l'arribada a Palma d'Eladi Homs i la seva esposa Maria Ferret, procedents de Barcelona i destinats a l'illa per qüestions de feina. Aquest barceloní, fill del

13. Arxiu privat Salomó Marquès.

14. Vegeu COSTA I MOSELLA, J., *Els Fets del Montnegre 1953* (pdf), edicions de Minyons Escoltes i Guies de Catalunya, 2009.

pedagog Eladi Homs —un dels capdavanters de la política educativa de la Mancomunitat de Catalunya— va participar en l'escoltisme català ja des de la postguerra. Per la seva part Maria Ferret, la seva esposa, va ser la que va impulsar l'escoltisme femení. Eladi Homs havia conegut l'escoltisme anterior a la Guerra Civil i havia col·laborat en la seva recuperació a la Catalunya de la postguerra. A partir de 1950 col·labora amb Raimon Galí —fill d'Alexandre Galí i un dels mentors dels grups escoltes i alhora dels joves cristians catalanistes d'aquells anys— en la direcció de la branca Guies o Ruta dels grups escoltes catalans d'aquella època.¹⁵ El clima pedagògic, ideològic i cultural que per amistats i relacions familiars va viure Eladi Homs en aquella època, i del qual A. Balcells i G. Samper ens donen referències a la seva obra sobre l'escoltisme català, va marcar també la recuperació de l'escoltisme mallorquí de postguerra.¹⁶ A més, aquestes relacions personals varen afavorir una intensa relació entre l'escoltisme catòlic català i el mallorquí. Miquel March ho recorda amb aquestes paraules: «Els nostres caps anaven als camps escola de preparació de Catalunya; es rebia puntualment la circular de Minyons, s'establien trobades freqüents entre les branques de totes dues parts, ens proveïa de material, tant tècnic com publicacions».¹⁷

També a Mallorca foren les relacions d'amistat i familiars entre nuclis de l'exili interior i del catalanisme cultural com Francesc de B. Moll, Josep Maria Palau i Camps, Josep Forteza-Rei —i altres— les que serviren per donar suport a les primeres experiències escoltes, tal com ha descrit Mateu Cerdà a la seva obra sobre l'escoltisme mallorquí.¹⁸

A Eladi Homs i Maria Ferret com a promotors de l'escoltisme a l'illa, cal afegir-hi el del pare Miró. Aquest religiós provenia de Roma, on va conèixer l'escoltisme, i el va promoure a Palma, al col·legi dels Pares Teatins, però amb un to diferent, més a l'estil dels Exploradores de España, més militarista i espanyolista.

15. CERDÀ MARTÍN, M., *L'escoltisme a Mallorca (1907-1995)*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1999, p. 212-213.

16. A l'obra de A. Balcells i G. Samper es reproduïx un comentari de Raimon Galí que demostra la seva consciència de pertànyer tant ell com Eladi Homs a una mateixa tradició pedagògica: «Eladi Homs i Alexandre Galí havien col·laborat en la feina pedagògica de Prat de la Riba. Aquesta vegada eren els fills». BALCELL, A. i SAMPER, G., *L'escoltisme català (1911-1978)*, Barcelona, Barcanova, 1993, p. 183.

17. MARCH, M., «L'escoltisme a Mallorca. Inicis, creixement, crisi i desenvolupament», a GONZÁLEZ-AGÀPITO, J. (ed.), *Escoltisme, autoformació i ciutadania activa. Un balanç de cara al futur*, Institut d'Estudis Catalans i Pagès editor, 2009, p. 37.

18. Vegeu el llibre de CERDÀ, M., *L'escoltisme a Mallorca*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1999; MARCH MANRESA, M. i SUREDA GARCIA, B., *50 anys d'escoltisme a Mallorca, 1956-2006*, Mallorca, Di7 Edició, 2006. També MOVIMENT ESCOLTA I GUIATGE DE MALLORCA, *Converses sobre l'escoltisme. 25 anys d'escoltisme a Mallorca*, Palma, Moviment Escolta i Guiatge de Mallorca, 1981.

Finalment Homs va imposar la seva orientació i els dos grups es varen unificar amb una orientació clarament confessional i catalanista. Eladi Homs va aconseguir del bisbe la creació el 1956 de l'ODICE, Oficina Diocesana d'Informació i Coordinació d'Escoltisme, que per abreujar es deia Oficina Diocesana d'Escoltisme. D'aquesta manera, l'escoltisme mallorquí aconseguia també la protecció legal de l'Església, una condició que era imprescindible per al funcionament d'una associació com aquella a l'època de la dictadura. El 1958 Eladi Homs va ser anomenat director de l'ODICE. El grup dels Teatins es va integrar en la nova organització escolta i va seguir les orientacions que fixava Eladi Homs. L'expansió del moviment per la geografia mallorquina es va produir durant la dècada dels seixanta. A més de Palma, naixeren grups escoltes a Manacor, Sóller, etc.

Al País Valencià l'escoltisme es reprendrà el 1943 de manera molt testimonial i relacionat amb l'escoltisme de Catalunya. El 1946 Emili Beüt va aconseguir que el Buró Internacional de l'escoltisme, a Londres, el considerés l'interlocutor pel que fa a l'escoltisme a Espanya. El 1947 els dirigents de Minyons de Muntanya i Boy Scouts de Catalunya i els Boy Scouts del País Valencià varen constituir a Barcelona la Federació Ibèrica d'Escoltisme intentant desenvolupar un escoltisme espanyol des d'una perspectiva federal. La publicació *Por el sendero* dels Rover Scouts, el grup dels escoltes grans de València, compta amb la col·laboració d'escoltes de Barcelona. Al número 44 del mes d'agost de 1949, l'article «Fraternidad Escultista» signat per Txil Monserratí, de Barcelona, afirma:

Hemos de comenzar haciendo revivir en nuestros corazones un espíritu de justicia y amor, única manera de revalorizar nuestros ideales. Pensemos que la finalidad del Escultismo es la formación del carácter. Es necesario éste encontrarse a sí mismo, para lanzarse a la palestra, al apostolado, para hacer «Servicio». El Rover ha de demostrar claramente que el «roverismo es una manera de entender, sentir y vivir la vida» antes que todo.¹⁹

Anys més tard, a la dècada dels cinquanta, varen sorgir nous grups escoltes en parròquies i col·legis que varen donar una notable empenta a l'escoltisme valencià. L'historiador J. I. Cruz manifesta que «entre els trets fonamentals d'aquest període, cal destacar la fidelitat a un estil molt centrat en el model *scout* britànic clàssic, la solidesa d'oferta formativa amb dirigents ben capacitats i molt motivats, la implantació limitada només a la ciutat de València i a algun poble proper i la ja citada vinculació a entitats confessionals. Tot això va contribuir al fet que els *scout* tornessin a estar presents públicament i que tinguessin una relativa implantació

19. *Por el sendero. Boletín de ideas para el desarrollo del Roverismo*, publicat pels Rover Scouts de València, any IV, agost 1949, núm. 44, p. 8.

entre la joventut valenciana».²⁰ L'any 1958 es va crear la Delegació Diocesana d'Escoltisme que, igual que a Catalunya, es va convertir en una alternativa a la política alternativa al Frente de Juventudes i, més tard, a partir del 1960 a la Organización Juvenil Española (OJE). En aquests anys l'escoltisme valencià es convertí en una entitat catòlica. Anys més tard hi haurà altres opcions.

L'ESTIL ESCOLTA

Per conèixer l'estil de l'escoltisme en aquests primers temps de la dictadura a Catalunya, cal llegir el Reglament de Minyons Escoltes anomenat també el *Llibre Verd*, que segons Genís Samper va ser publicat el 1950.²¹ Una obra indispensable de més de 200 pàgines redactades per un equip format per membres de diferents agrupaments de nois i un de noies. En la publicació s'hi exposaven els principis bàsics, les diferents etapes de formació i els aspectes organitzatius de l'escoltisme. Recordem el missatge introductori del llibre: «Aquest és precisament el motiu i el perquè et recomano que facis escoltisme. Perquè esdevinguis un home, tot un home, en el sentit més enlairat de la paraula. Solament així seràs feliç en la mesura que els mortals poden ésser feliços. I quan més practiquis el bé, i millor compleixis els teus deures envers Déu i la Pàtria, i no oblidis que l'escoltisme és fer servei, tant més feliç seràs tu mateix».

Amb el pas dels anys l'escoltisme s'adaptarà als canvis que s'aniran produint a la societat, sempre buscant la manera més pedagògica i eficaç de treballar amb els nois i noies durant força anys separatament. Les idees de fons, però, seran les mateixes. Unes idees que en el *Llibre Verd* es manifesten clarament:

L'educació escolta s'orienta a quatre punts fonamentals: formació del caràcter, salut i vigor, arts manuals i enginy, i servei al pròxim. En resum, una educació orientada a fer de cada noi un bon ciutadà. Per aconseguir-ho es procurarà, sobretot, la formació del caràcter enfortint la base moral i religiosa, desenrotllant la seva lleialtat, esperit de disciplina i de cooperació; inculcant-los hàbits d'observació, d'obediència, energia i confiança en si mateix; acostumant-los a vetllar pels altres; ensenyant-los serveis útils a la col·lectivitat i oficis profitosos per a ells mateixos, bo i fomentant llur salut corporal amb les pràctiques higièniques [...]. Els caps d'Unitat han de posar interès especial a conèixer a fons no sols la psicologia d'aquesta edat, sinó també el caràcter particular i la manera d'ésser

20. CRUZ, J. I., «L'escoltisme al País Valencià (1912-1975). Claus per a una interpretació», a GONZÁLEZ-AGÁPITO, J. (ed.), *Escoltisme, autoformació i ciutadania activa. Un balanç de cara al futur*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans - Pagès editor, 2009, p. 66.

21. SAMPER, G., *50 anys d'escoltisme català 1927-1978*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, 1993, p. 727

de cada un dels nois que són al seu càrrec. Fer totes les coses posant-se en els seus punts de vista i deixar sempre un bon marge de llibertat perquè els escoltes per si sols les arreglin al seu gust, topin amb les dificultats i ells sols aprenguin a resoldre-les. No hi ha millor mètode que el de donar encàrrecs a cada un d'ells a fi que els executin sota la pròpia responsabilitat.

Les característiques que diferenciaven l'escoltisme d'altres moviments de joventut, en aquells anys eren:

- a) Una lliure Promesa i una Llei de conducta;
- b) Un programa d'activitats a l'aire lliure, atractiu i progressiu;
- c) Un sistema d'ensenyances que estimulava a l'Escolta a progressar;
- d) Una educació del caràcter basada en el Sistema de patrulles.

Els nois i noies escoltes eren una minoria privilegiada en una societat que molt lentament s'anava refent de les destrosses materials, morals i socials de la guerra, en un clima de por, de repressió i de manca de llibertats. Només cal recordar que la Declaració Universal dels Drets de l'home, aprovada el desembre del 1948, no va ser reconeguda a l'Estat espanyol fins al 1978, després de la mort del dictador.

Els escoltes, mitjançant jocs, excursions, campaments... anaven creixent humanament i socialment, i descobrint el territori i la història del país, aspectes que a l'escola no explicaven, llevat d'algunes excepcions. A partir de la preparació a la «Promesa Escolta» que comportava el compromís públic, s'iniciava un progrés personal en un clima col·lectiu amb carnets de proves per anar avançant en la responsabilitat compartida, el respecte als altres, el descobriment del país, la seva història i la seva llengua perseguida, etc.

La publicació de la revista dels *Scout de France*²² i altres revistes de l'escoltisme francès així com els llibres *Etapes*,²³ *Raiders*,²⁴ *Scoutisme: rute de liberté* de M.D. Forestier²⁵ ajudaren als caps catalans a formar-se pedagògicament. També altres publicacions franceses ajudaren a consolidar la dimensió pedagògica del moviment escolta a casa nostra, com per exemple *La Route aux aventures* de Guy de Larigaudie amb un lema ben provocador i estimulante: «Si no trobo un camí, me'n faré un!!!». Un altre llibre exitós aquells anys va ser el de Piero Bertolini *Educación y escultismo*.²⁶

22. *Scout de France*, París, mensual, a partir del 1934.

23. DELSUC, P. i JOUBERT, P., *Etapes*, Presses d'Île de France, París, 1955.

24. MENU, M. i JOUBERT, P., *Raiders Scouts*, Presses d'Île de France, París, 1955.

25. Editat el 1957 va ser traduït al català el 1967.

26. Edició catalana el 1968, BERTOLINI, P., *Educació i escoltisme*, Barcelona, Successors de Joan Gili, editors, 1968.

Bona part dels grups escoltes durant els primers anys de dictadura varen néixer a redós de parròquies on hi havia capellans joves, alguns dels quals havien conegut l'escoltisme en el seminari. I no només això, sinó que varen buscar el soplug de l'Acció Catòlica, entitat diocesana, per protegir-se legalment. El cas de Girona és significatiu. En el moment d'institucionalitzar la presència escolta a la ciutat, el 9 de febrer del 1953 es va publicar el *Reglamento de la Sección Excursionista del Aspirantado de Acción Católica, San Narciso de la ciudad de Gerona*. L'Aspirantat d'Acció Catòlica va ser la cobertura oficial de l'escoltisme al bisbat gironí com ho va ser en altres bisbats catalans. La Secció Excursionista era, evidentment, l'agrupament escolta.²⁷

A poc a poc s'anaven fent els passos necessaris per a consolidar el moviment escolta sota l'empareda de l'Església. És interessant de conèixer alguns dels articles d'aquest reglament de la Secció Excursionista (redactat en castellà) per poder copsar el clima polític de l'època i de quina manera s'havien de buscar sortides «legals» al control de les autoritats franquistes. L'article 7 tractava de les activitats escoltes en els següents termes:

Al pretender esta Sección en sus miembros el desarrollo armónico de sus facultades, se servirá del método escultista, el cual por sus fines educativos en sus aspectos moral, religioso, deportivo y recreativo, ha sido aprobado y bendecido por los Sumos Pontífices y, especialmente, por S.S. el Papa Pío XII, felizmente reinante, en su reciente discurso del 7 de junio del pasado año a los escultistas católicos del mundo.

També en el reglament hi havia una referència concreta a l'aspecte polític, en els següents termes:

Por estar totalmente opuesto al método educativo escultista y a los fines específicos de la Acción Católica, ningún matiz de carácter político o partidista puede tener cabida en la Sección. En consecuencia, no se tolerará en sus miembros ninguna manifestación de este carácter.

De la formació política de la joventut, per llei, se n'encarregava el Frente de Juventudes, i tal com indicava la llei que el creava i a la qual ja s'ha fet referència, a aquest organisme «le compete irradiar la acción necesaria para que todos los jóvenes de España sean iniciados en las consignas políticas del Movimiento. A este fin, el estado debe asegurar al Frente de Juventudes los medios para ejercer la necesaria influencia a las instituciones de la Enseñanza oficial y privada». El bisbe de

27. MARQUÈS, S., *L'escoltisme gironí*, Girona, Edicions del Pèl, 1984, p. 29.

Girona, Josep Cartanyà, es mostrà defensor dels escoltes enfront dels governadors civils. Per a aquest bisbe l'Acció Catòlica era intocable i, no ho oblidem, legalment l'escoltisme era una secció de l'Aspirantat d'Acció Catòlica.

Els cinquanta van ser uns anys de creixement dels grups escoltes en força poblacions gràcies, en bona part, als capellans joves que consideraven aquest moviment una eina de formació humana i religiosa. Tornant al bisbat de Girona, la presència de grups escoltes va ser destacada en capitals de comarca i poblacions grans: Figueres, Olot, Anglès, la Bisbal d'Empordà, Banyoles, Salt, Palafrugell, Sant Feliu de Guíxols, Malgrat de Mar, Arenys de Munt, etc. El mateix va passar al bisbat de Vic i, més lentament en altres bisbats més petits. Al bisbat de Barcelona, molt més gran que els altres set bisbats de Catalunya, a més també varen anar sorgint grups escoltes no confessionals.

A mesura que l'escoltisme anava creixent es va produint un fet destacat. En algunes escoles públiques i privades promotores de la renovació pedagògica hi varen néixer grups escoltes. En alguns casos aquest lligam ja venia de l'època republicana. De fet, alguns dels promotors de la renovació pedagògica al nostre país varen ser, al mateix temps, promotors de grups escoltes.

Un dels fets importants d'aquella dècada va ser la creació el 1956 de les Delegacions Diocesanes d'Escoltisme (DDE) a Barcelona, Vic i Girona, que l'any 1961 es constituïren en entitat supradiocesana amb el nom de Moviment Scout Catòlic i el 1965 passà a denominar-se Minyons Escoltes. Amb els pas dels anys es van crear les altres delegacions diocesanes d'escoltisme. Aquesta nova situació va permetre els contactes amb la Conferència Internacional de l'escoltisme Catòlic.

Serà durant aquestes dues primeres dècades que l'escoltisme confessional i laic s'anirà expandint pel territori. En les dècades posteriors es consolidarà i s'adaptarà pedagògicament a noves propostes més adients a l'educació dels nois i les noies.